

גליון 57
ה'תשפ"א

פרשת
לך לך

גליון שז"ת

והדד
תתדד

סימן רפה - רפה

שאלות שנשאלנו והשבנו בס"ד
ממה שחננו ה' בחמלתו ותרד
אורן נזרית

החזנה בעיד האבות באר שבע טובב"א

תוכן הענינים

- סימן רפה.....ג
בלבישת פתיל תכלת בזמננו..
- סימן רפו.....יא
אין להתפלל באיזור שיש בו ריח שמגיע מלול של תרנגולים.
- סימן רפז.....יג
זוג שמתארח כיצד ינהג בענין הדלקת נרות.
- סימן רפח.....יג
יש להתיר למרוח משחה לחולה שאין בו סכנה באופן שמבליע את המשחה בגוף.
- מפתחות.....טו

הגדה

מפי
הרב אודן נזרית שליט"א

ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה
ולעילוי נשמת זכיו"ב
פרטים בטל:
0506491414
0509013000

מתוך שאלות שנשאלו באתר
'מורשת מרן'

גרפיקה ועימוד:
א.י.ש. אשדוד
052-7627127

למעוניינים ניתן לקבל גיליון זה וכן את הגליונות:

שיחות חיזוק; אשיחה בחוקיך; אשיחה בחוקיך בהלכה; מהמחבר במייל: toraoren@gmail.com
כמו כן ניתן להשיג ספרי המחבר סדרות הספרים: שיחות חיזוק (ה' כרכים); אשיחה בחוקיך (ה' כרכים);
קול חתן; קול שמחה; ומארז דיסקים 'שיעורי יגדיל תורה' בטל: 0506491414 , 0509013000

סימן רפה

(שו"ע אורח חיים סימן ט)

והשבתי בנוסף להאמור, כיון שבלבישת פתיל תכלת יש צד של ח"ו מוציא לעז על גדולי הדור שראו זאת ולא שינו בלבושם, כולל הגדולים שעמנו שאנו הולכים לאורם ובראשם מרן הראש"ל שליט"א, ממילא אין כאן הו"א לחפש לקבל שכר, אם יש צד ח"ו של מוציא לעז על הגדולים.

והוסיף לשאול קודם כל, יש לחלק בין הגדולים בעבר עד לפני 20 שנה לבין 20 שנה האחרונות.

כידוע שהתכלת מארגמון קהה קוצים שעליה הסכימו הרוב כיום - הצליחו לצבוע ממנה תכלת רק לאחר שנת תשנ"ג לערך ועד שהדבר תפס תאוצה וחקרו את זה יותר גם מבחינה מעשית וגם מבחינת הראיות לקח עוד כמה שנים, ובשנים האחרונות יותר ויותר עסקו בזה לברר סוגיא זו מכל צדדיה ורוב ת"ח שעסקו בזה [לאפוקי הרבה מגדולי הדור שלא עסקו בזה] דעתם שזוהי אכן התכלת או לפחות ספק גדול שזה התכלת, וממילא אין להביא ראיה מגדולי הדור הקודם שלא היו לפנייהם את הראיות לתכלת דידן. וגם אין בזה מוציא לעז עליהם.

ומה שלא הסכימו לתכלת דראדזין זה משום שבאמת יש עליה הרבה קושיות ולפי הידוע באמת אינה התכלת האמיתית, ומובן אי הסכמתם, אבל על תכלת דידן אין את הקושיות הנ"ל.

ובדור הזה האחרון יש באמת הרבה גדולים שכן הולכים עם התכלת הזו.

מה גם שיש טענה חזקה מאוד שאיני יודע אם יודעים אותה מתנגדי התכלת שהיא בסה"כ משנת תשע"ג שמצאו אריג מלפני 2000 שנה שצבוע תכלת מהארגמון קהה קוצים דידן,

נשאלתי בענין לבישת פתיל תכלת ידוע שהאריכו רבים בשנים האחרונות בעד ונגד התכלת מארגמון קהה קוצים, ורוב ת"ח החכמים שעסקו בזה ולהבדיל גם החוקרים בדעה שזהו התכלת האמיתי, ועכ"פ ספק גדול מיהא הוי.

וכבר כתבו רבים שאף אם לא יהא התכלת האמיתי - אין בזה איסור משום שההקפדה שיהא ממין הטלית זהו רק בב' חוטי הלבן, אבל בב' חוטי התכלת אין קפידא אם אינן ממין הלבן וגם בקלא אילן יוצא יד"ח והביאו ראיה מגמ' לזה.

ומה שנשאר לכאורה זה רק ענין המסורת שלא נהגו בזה וכפי שהאריך הראש"ל בשו"ת הראשון לציון שרבותינו לא נהגו בזה עי"ש.

אולם לכאורה טענה זו מהני לזה שלא 'נענש' בשמים על זה שלא הלכנו עם תכלת משום שאנו עושים כדברי רבותינו, אולם כידוע אונס לאו כמאן דעביד, ומי שיגיע לשמים ולא הלך עם תכלת משום שכך הורו לו רבותיו - לא יקבל שכר על מצות התכלת אלא לא יתבעו אותו מדוע לא הלך עם תכלת, אבל הרוצה לקבל שכר על התכלת - לכאורה עדיף שישים בציציתו תכלת שעל הצד שזוהי התכלת האמיתית יקיים מצות עשה וגם יקבל על זה שכר בשמים? וגריעותא במצות הלבן אין בזה וכנ"ל.

והשיבו לשואל היא גופא השאלה מדוע רוב ככל הגדולים לא הלכו עם תכלת, וכי לא רצו לקבל שכר? אלא הם כנראה סברו שאין זה התכלת כמו שהאריכו בנידון זה רבים (גם בשו"ת הרשל"צ), ואולי גם לא רצו להיות משונים מכולם או לכל הפחות שבגלל שהם היו גדולי הדור לא רצו לחדש דבר ואז כולם יעשו כמותם

וא"כ רואים שבזמן חז"ל צבעו מחילזון זה בצבע תכלת, וזה לכאורה ראייה שאין עליה תשובה, ואין על זה מוציא לעז משום שהקדמונים לא ידעו מזה.

הטענה שלא רצו להיות משונים - אינה מובנת, אם זוהי מצוה או ספק מצוה - שיהיו משונים ויקיימו מצוה!

וגם הטענה שלא רצו לחדש דבר ושכולם יעשו כמותם - יעשו ויעשו אם זוהי מצוה. וכי מרן זצ"ל לא החדיר את ענין תפילין דר"ת שלא היה מצוי כ"כ משום שזוהי ספק מצוה? וגם כמדומני שמוציא לעז שייך רק בגיטין ולא בשאר חומרות.

וראייה שמרן זצ"ל התיר להוציא ציציות בחוץ לבחור ישיבה וכדומה אף שלא נהגו כן, והאם לקיים מצות עשה או ספק מצות עשה לא עדיף מזה?

ועוד שאל המטרה לא היתה לדון בעצם התכלת, שעליה נכתבו מאמרים רבים, וכפי שכתבתי רוב תלמידי החכמים שעסקו בזה דעתם שהיא התכלת האמיתית. תמיד יהיו חולקים - אין שום דבר שיש בו הסכמה של כולם, אבל מכל החוגים גם ספרדים, אשכנזים חסידים דתי לאומי ולהבדיל חוקרים - רובם ס"ל שכן היא התכלת, והדוחים נדחקים מאוד לדחות הדברים.

צירפתי כאן קונטרס שמנתח בצורה משכנעת את הטענות לכאן ולכאן והוא מסכם את כל הקונטרסים הנ"ל ועונה על כל שאלותיהם.

ועכ"פ שאלתי היתה מאחר ויש צדדים לכאן ולכאן ומידי ספק לא יצאנו - הטענה שאין לחדש דברים לא תעזור בעולם הבא לענין קיבול השכר וקיום המצוה, דהגע עצמך - אם אכן הפורפירא היא אכן התכלת האמיתית - כל מי שהולך אתה בעולם הזה - קיים מצוה בכל רגע ושכרו רב ועצום, ומי שלא

הולך איתה הפסיד כל השכר והמצוה אפילו שרבותיו הורו לו כן וכפי שכתבתי.

ומאידך אם התכלת הזו היא לא התכלת האמיתית - מי שהולך איתה לא הפסיד כלום וכפי שהוכיחו מהגמ' שגם מי שהולך עם קלא אילן לא ביטל המצוה כלל.

ועוד שאלו מה ההבדל בין התכלת לבין צבע רצועות התפילין שרובם ככולם החליפו לרצועות שחורות מב' הצדדים ולא חששו ללעז וכדו'.

וידידי הרה"ג שמעון ללוש שליט"א כתב להשיב בכלליות על נושא שהרבה גופי תורה תלויים בו, וממילא יובן גם התשובה לנידון הפרטי ששאלו כאן. וז"ל:

דברי מרן הראש"ל שנזכרו לעיל לענין ההנהגה הראויה, לא באו מצד החשבון ההלכתי, כי אם מהצד ההנהגתי.

דהיינו, שבתחילה האריך הרחיב בעיקר הנידון מהצד התחקירי והשפעתו על ההכרעה ההלכתית, ולאחר שעלה בידו שאין חיוב או הכרח הלכתי לזה, הוסיף ללמד את היחס הנכון מצד ההנהגה הראויה למעשה למי שבא לשאול, האם נכון להחמיר או לא.

ועל זה אמר תשובה שאינה ענין כלל לחשבון ההלכתי, אלא לדרך הישרה שיבור לו האדם, והקו המנחה שראוי להיות נר לרגליו, והיא ההנהגה להתחקות אחר גדולי הדור ומנהיגיו, ולהיווכח אם ראו לעשות מעשה בעצמם, יש לשקול שמא נכון ללמוד מדרכם, ואם רואה שראו שלא לעשות מעשה בעצמם, ומה גם שלא המליצו לשואלים דבר ה' שראוי לנהוג כן בתורת חומרא, ממילא יש לדון בעצמנו שיש לצעוד בדרכם ולילך באורחותם.

ועל מנת לנסות להבין את העיקרון שעומד מאחורי הדברים, אמרתי להעתיק כאן נקודות מסוימות שבהם יוכל המתבונן להבין את

הגישה אשר בידינו מרבתינו, וידע את אשר לפנינו. (ואם סבור אחרת או שקיבל אחרת מרבתינו, אין אחרייתנו עליו, אבל המטרה כאן לבאר את המניע לגישה זו שזכינו בעניינינו לקבל מרבתינו).

וראשית אציגה נא בזאת ב' דוגמאות הבאים כאחת, בנידונים והכרעות הלכתיות של חכמי ישראל שעסקנו בהם בעבר, וביארנו ע"פ הכלל האמור, ואחר נשובה לנ"ד.

האחת מה שהבאנו תוך דברינו בקונטרס נשמע קולם-לדקדק באמונה (עמ' לט טענה ג), בויכוח של המדקדקים כנגד חכמי המקום המחזיקים בדגל המקובל והמסור בידינו.

שהמדקדקים טענו בזה"ל: (ישרש יעקב עמוד ט, וכן עמוד ג): רוב העולם סוברים שהחכמות מצרניות זו לזו ושאי אפשר לאחד מבעלי העיון שלא יהיה ג"כ בקי בחדרי הדקדוק, וכיון שלא שמעו ממי שהוא גדול הדור בעיניהם אינם מחשיבים דברי זולתו ודנים ומחליטים אותו למתפאר ולבלתי יודע. והנה הנסיון הוכיח כמה פעמים שיש רבנים מובהקים שלא למדו חכמת הדקדוק, ואחרים שלא הגיעו למעלתם בחכמת העיון ובחכמות, אלא היו שפלים הרבה ממדרגתם, העמיקו בחכמה זו ועשו פרי. אשר על כן אין להתפלא אם לפעמים יארע שמדקדק יתקן ויגיה דבר שלא שמו לב אליו הרבנים, שכל אחד חקר והפליג עיונו במה שלבו חפץ. ולפעמים יארע כן אף ממדקדק למדקדק מחמת שהרבה האחד לדרוש בו או שמצא מסרה אחת שלא ראה חבירו, ואפי' באיש אחד יתכן שהורגל בדבר מה ואח"כ הטיב עיונו או אחר העירו לזה ונתבאר לו מה שלא עמד עליו קודם. ולכן אל תתמה ותאמר איך אפשר שכמה חכמים אשר קטנם עבה ממתננו לא עמדו על הטעויות ולא ביארו ותיקנו אותם. (ומע"ז כ' הג' יעב"ץ שם, גם מדברי הרב לחם הביכורים בדף כג ע"א מתבאר טענה זו. וכ"ה בקונ' איש מצליח הנד' בסוף ויען שמואל התש"ס.)

והתשובה לזה (שם): הנה דברים הללו מוסכמים הם, ולכן אף אצל הרב המחזיק בדגל הקבלה המסורה, הוא הרב יסוד הקיום, לא נמצא שהשיב עליהם. וכן הדגיש זאת הגאון חיד"א להדיא בתשובתו בזה (יוסף אומץ סי' י), שאין זה ענין למה שפעמים מצוי שמשנים תיבה ורשאי להגיה וכו', וכמבואר בתשובת אבק"ר סי' כח, ובטוב עין סי' ז, עי' עליו.

אולם חילוק אחד יש בזה בין הסוברים לשנות לבין החולקים, שכפי הנראה הוא בעצם השורש שהביא לכל המחלוקת הלזו. שהרב המגיה הנ"ל וסיעתיה תופסים שכיון שהעלת בעיוןך הגהה ולקחת בחשבון כל דברי הצד שכנגד, עליך לחרוץ משפט כפי אשר העלת בעיוןך, ואף להשפיע כן על ההמון כפי אשר תשיג ידיך, ולהתאמץ כנגד מפריעך לחושבם לעיקשים וכו'.

ואילו המחזיק בדגל הקבלה המסורה טוען על זה, שאף אחר כל עיוןך עדיין אין לך להתחיל להשפיע על זולתך לשנות כן וכ"ש לא אצל ההמון, רק הנך רשאי לכל היותר לנהוג כפי שעלה בידך בינך לבין עצמך, להתהלך בתום לבבך בקרב ביתך (ובאמת נראה שלא נפלא דרך זו ממ"ש בלחם הביכורים דף ל ע"א סוף דיבור ראשון), ואף גם בזאת לא אריך להישען על בינתך בפרט כנגד המקובל.

ולכן אם תחפוץ לזכות הרבים, אדרבא הצע רעיוןך לפני כלל החכמים ראשי הקהל מנהיגי העדה, והיותר שלם אם תשלחם אצל גדולי הדור עיני העדה אשר עיני העם נשואות אליהם לשתות בצמא דבריהם אפילו על שמאל שהוא ימין, והם יבחנו וישקלו העניין כפי נכונותו, הכרחו, וחומרתו, אם מצד גופן של טענות ואם מצד ההשלכות הנלוות מהם, וכיוצא באלו השיקולים אשר יתן ה' בדעתם. ואז אל מקום אשר תהא הרוח רוח אלהין קדישין ללכת, ולפי העלות הענן מעל האהל, כן יסעו בני ישראל, ובמקום אשר ישכון שם הענן,

שם יחנו בני ישראל (במדבר ט יז), כאשר היתה באמנה איתם.

וכ"ש וק"ו אם כבר נודעו רעיוניו לפני מי מהחכמים ולא הסכימו עליהם ואף התנגדו להם, אם מחמת שפקפקו בעצם נכונותם, ואם מחמת שמצאו מקום יישוב וביאור לגירסא המקובלת ולא ראו 'הכרח' לשנות מהמקובל, ואם מחמת שלא ראו בהם חומרא כל כך (בשונה מהמדקקים) ולעומת זאת חששו בהם מהשלכות חמורות יותר, שבכל כיוצא בזה שלא נתקבלו הדברים אצל החכמים בשופי, כל המשנה ידו על התחתונה, ואף בינו לבין עצמו מן הראוי לחוש ולא להישען על בינתו, כ"ש שאין נכון לו כלל ועיקר לנסות להשפיע רעיוניו אצל ההמון.

זוהי עיקר הטענה והדרך, כפי אשר יראה הוראה בחיבור יסוד הקיום שורש דברים אלו בפרק ראשון, וביתר פירוש וביאור ואף פירוט מעשי בפרק אחרון, יעיין שם וירוה צמאנונו בו.

ושו"ר להרה"ג ר' אהרן בוארון נר"ו בשו"ת לב אהרן ח"א (עמ' צד), שהתייחס לטענה זו באותה מטבע בסגנון משלו, וז"ל:

ותורף ההסבר בזה, שאדם שגדול בתורה ובהוראה, בידו מאזני היושר והצדק לשפוט אימתי המדקקים כ"כ צודקים עד שראוי לשנות על פיהם ממה שמוחזק, ואימתי לא. ודי להם לשם כך בידיעותיהם הכלליות בדקדוק. לכן ההכרעה מסורה בידם. ופעמים הרבה שבעלי דקדוק ירעישו על נוסח או ניקוד מסוים שאינו נכון וכו' וכו', ובאמת אינם צודקים, ואנחנו לא נדע מה נעשה. לכן ראה הקב"ה צדיקים מועטים, עמד ושתלן בכל דור ודור, ומסר בידהן צאן מרעיתו, ולהם משפט הבחירה אם לקרב או לרחק, ולא מפי בעלי הדקדוק אנו חיים. ובזה תבין מ"ש הב"ח סי' מו "ועכשיו נהגו לשנות הנוסח ע"פ הסידורים הנדפסים מחדש ולא שאלו

פי הגדולים אשר בארץ' ועתידיים ליתן את הדין. דלכאורה מה ענין הגדולים לכאן, הרי רוב הגדולים אינם 'בעלי דקדוק' כ"כ, אבל המכוון כאמור, שדי לגדולים בידיעתם הכללית בעניני דקדוק כדי לשפוט באיזו מדה להתייחס לכל דבר שיאמרו המדקקים.

וז"ל הגרש"ז אויערבך זלה"ה בהליכות שלמה ח"א עמ' קב בענין שהגיהו הניקוד ע"פ הדקדוק, "כי הדקדוק היותר גדול וחשוב, הוא לשמוע דברי חכמים אשר דעתם דעת תורה", עכ"ד. ש"י מד"ן. וע"ש עוד. עד כאן.

והדוגמא השנית, היא נידון היתר מצה עשירה שמעורב בה חומר מתפוח (כגון פפושדו וכדו'), שרבו הטענות מצד חקר המציאות, כיצד ניתן לעמוד על סוף קצה ההגדרות המציאותיות והמדעיות עם ההלכתיות בנושא כ"כ עדין ודק וכו'.

וע"ז באה תשובתנו בקונטרס נשמע קולם-מצה עשירה, ע"פ היסוד הנ"ל, שגדולי ישראל שחקרו ודרשו בדבר מפי המומחים שישבו עימם, וגם דלו לנו מהם את יסודות חקר הענין כפי ידיעותיהם המוחלטות והמשוערות וכו', ואחר שיקול הדעת כראוי הבינו שהיה די להם באותם בירורים וידיעות, והספיקה להם אותה חוות דעת ואומדנא של המומחים, ע"מ להכריע בזה הלכה ברורה לבית ישראל בכחא דהיתרא, א"כ עליהם אנו נשענים דשליחותיה דרחמנא קעבדי, ובסייעתא דיליה, אשר לא ימנע טוב להולכים בתמים, אנו סמוכים ובטוחים, שבזה נקיים רצונו כרצונו באמת ובתמים.

ולכן אנו הולכים לאור דבריהם של שלוחי דרחמנא שהעמידה לנו ההשגחה העליונה, לא מחמת שבטוחים אנו שהבינו את כל המחקרים וירדו חדרי בטן לכל הנושא בעומקו והיקפו, שאינם חוקרים, אלא תלמידי חכמים, ובוודאי שניסיון החוקרים גדול יותר, אלא מחמת שהם שלוחי דרחמנא, שעני העדה נשואות אליהם,

והי"ת מנחה אותם בדרך שחפץ שאנו נלך, ולכן אף אם אין הסיבה להנהגה שמכוונים אותנו מבוארת אצל עיני בשר של העוסקים או המומחים באותם תחומים, אבל הנסתרות לה' אלקינו מדוע בחר ליתן כך בדעתם ורוחם, ולכוון אותנו באותה הדרך בדווקא.

ובמשלי (טז י) נאמר, "קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו", וכתב הגר"א בביאוריו שם וז"ל: הדיבור של המלך הוא כמו קסם, אף שמרמין אותו יקרה ה' דבר בפיו שיהא משפטו אמת, וזהו שבמשפט לא ימעל פיו. והענין, מאן מלכי רבנן, שפתותיהם כמו קסם, "אף שיטעו לפי השאלה מ"מ במשפט לא ימעל פיו", כלומר בהדין עצמו לא יטעו, כי בסוף יתגלה שלא כן היה המעשה כמ"ש בגיטין (עז:), עכ"ל.

וכיו"ב כתב הגאון הנצי"ב בחיבורו העמק דבר עה"ת (דברים כט, ה בהשטות) וז"ל: את כל אשר תעשון, לפי הלשון היה ראוי לכתוב בכל אשר תעשון, וכדכתיב ביהושע (פ"א) בכל אשר תלך, אבל הכוונה דמיירי בעת הגלות והצרות רחמנא ליצלק, "ואז גם גדולי תורה נסכלים" (כביכול נוהגים שלא בחכמה, או שלא בדיעת הענין והבנתו על בוריו), וכדאיתא בגיטין (דף נו) גבי רבי יוחנן בן זכאי "משיב חכמים אחר ודעתם יסכל", "אבל מה שעושה עולה יפה להצילתו", "ולא שהוא משכיל לעשות כראוי", וכן בכל דור ודור בזמן הגלות. עכ"ל. ושורש הענין פתוח במסכת ראש השנה (כה:), ע"ש.

ואני רואה נחיצות להעמיד על כלל מהותי ביותר בגדר "אמונת חכמים" שכתב לבאר בספר באר אברהם לאדמו"ר מסלונים זצוק"ל (קונטרס כללי אמונת חכמים כללים ב-ג). ואף שכבר עיקרו נרמז ונזכר בין דברי רבותינו הנ"ל, אבל כאן בא הדבר בהדגשה, ולכן חשוב מאוד להביא דבריו. וז"ל:

"אין צריך להאמין אשר רבו זוכה למדרגות גדולות", "כי בזה אין בא אליו תועלת, וגם יפול הנופל ממנו", ורק על דרך מאמר חז"ל (קהלת רבה יב יב), השומע מפי אחד יהיה בעיניו כשומע מפי זקן, ולא עוד כמפי שבעים זקנים, ולא עוד כשומע מפי משה, "ולא עוד כשומע מפי הקב"ה".

[וביאר בזה וז"ל: והכוונה בזה, כי חיות ופנימיות התורה היא לעולם נשפע בכל יום ויום ושעה ורגע לתוך פנימיות כלל כנסת ישראל, ורק להכליל אי אפשר להם לקבל, כי השפע יורד להנשמה כללית הנקראת כנסת ישראל, "ומהכלל נמשך להראשי דורות אשר הם נקראים ראשי העדה", כי חסד השי"ת מעולם ועד עולם על יראיו, וכבוד ה' חופף עליהם להעניק אליהם הברכה רוחנית, והשפע אלקות אשר מחדש בטובו תמיד בהליכות עולם העבודה פנימית, כמאמר הכתוב "הגה מפיו יצא" (איוב לו ג), וכתוב (משלי ג י) "כי ה' יתן מפיו חכמה ותבונה". כי פנימיות התורה היא מקור שאין לו סוף, ונובע ממנה מים חיים לפי השנה, והעת, והדור, והראש אשר הוקם על, וכל אנשיו, וכפי כל אתערותא דלתתא, וכפי רצון נדיבה מאת השי"ת עליו ועליהם, כמאמר הכתוב (שמות לג יט) "וחננותי את אשר אחון". מכאן ידע איש לבב והמבין דעת, אשר הנפרד הרי זה כפורש משורש החיים אלו, שהוא החיים הנובע מהמקור, ואם שהוא עובד השם וכו', אינו זוכה לאור שפע הנתחדש מהשי"ת המחדש בטובו בכל יום, אשר הוא שפע אור הדביקות מן השי"ת לעמו, והדבקות הזו היא שורש האמונה, ושפע אלקי, כמאמר הכתוב (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם, ר"ל התייחדות אלקות עליכם וכו'. ונמצא שהאדם המתרחק מראשי הדור הנ"ל, הרי זה כנמנע ח"ו, אם לא שמאמין מאד ונכנע בלבבו ומתקשר אליהם באהבת הלב, והוא בעיניו כמו סוס לרוץ כמרכבתם כמו

דאיתא בזוה"ק, אז הרי זה מקבל עכ"פ על דרך הכללות וכו'. [עכ"ל].

וזה אפילו כאשר ברור לעיני חכמים גדולים אחרים שיש טעות אצל בעלי ההנהגה שלוחי דרחמנא, כמבואר במסכת ר"ה (כה). הנ"ל, ואכמ"ל. כ"ש בדברים שרק יש דעות לכאן ולכאן והם דרשו וחקרו אחר העובדות והנתונים ודברי ב' הצדדים ועלה בידם מה שעלה, שבזה יש לנו לחשוד עצמנו שפשוט עם כל מה שראו כמונו ואולי יותר מכך, עדיין סבורים שכך יש להנהיג בפועל מחמת מכלול השיקולים אשר לפניהם בראיה ציבורית ורחבה של בעלי ההנהגה.

ובעיקר הדבר כיצד יתכן שבמקרים לא מעטים נראה בעינינו אחרת ממה שרואים חכמי ישראל להורות בדרך ההנהגה, ואנו כמו בטוחים שהם לא נכנסו להתבונן בענין לעומקו ולאשורו, הנה מצאתי את שאהבה נפשי בספר הבהיר טללי חיים על התורה (ספר דברים עמ' שפד), שבהקבלתו לפרשיות ראה ועקב, עמד לבאר סוד היחסיות בין הראיה והשמיעה ע"פ הפנימיות ולפי הנגלה, לאורך ולרוחב, מפי ספרים וסופרים כדרכו בקודש, וביאר קודם לכן בקצירת האומר וז"ל: שהנבואה מושרשת בסוד השמיעה ושייך לבחי' הבינה, ואילו התורה בחי' ראייה ומושרשת בסוד החכמה. והראיה והשמיעה, התורה והתפילה, החכמה והבינה, התורה והנבואה, הן כולן תרין רעין דלא מתפרשין. אי אפשר להפריד בין התורה לתפילה וא"א להפריד בין הראיה לשמיעה, היינו בין הלימוד ובין ההשבה אל הלב. מי שיעבוד רק בשכלו ללא הלב עלול להתייבש, עבודת ה' שלו עלולה להפוך למצות אנשים מלומדה, ולבו לא יהיה ער וחי באהבת ה' ויראתו. לעומת זאת אדם שלא ישקיע בלימוד השכלי, בכח הראיה, וימקד עצמו רק בעבודת הלב, הנה הלב מתנווד, עולה ויורד, הוא איננו יודע להבחין נכונה מהי אמת ומהו שקר, ולכן הוא עלול להטות את האדם לדרכים לא

טובות. כמו כן, הלב אינו רואה ראייה מרחבית, אלא פרטית ונקודתית, ובהעדר הראיה המרחבית, יטעה האדם בשיקול דעתו. שכן רק בסקירת הדרך בכללותה, יוכל להעריך אל נכון כל פרט וכל צעד, כי היחס הנכון לכל פרט נאמד ע"פ משקלו וחיבתו ביחס לכלל. במובן מסויים היחס בין שמיעה וראיה הוא גם היחס בין הצדיק והחכם, כי הצדיק הוא בעל הלב, והחכם בעל השכל ודעת התורה, וצריך האדם להיות צדיק ותלמיד חכם, שיהיה עובד ה' בשלימות גמורה, במוחו ובלבבו, שיהיו שניהם משכן לא-להותו יתברך שמו, בקדושה ובטהרה. עכ"ל. ומדבריו יש להבין לנ"ד.

כלומר פעמים רבות אנו כיחידים רואים ובוחנו או מבקרים את הנושא כפי מה שהוא בגישה הפשוטה והטבעית שלו, וזה נכון מצידנו, וכך אנו מוצאים לצדיקי אמת שמזהים כמונו את ה' בעיה' וכואבים באמת את אותו ענין. אלא שחכמי ישראל העומדים בראש ההנהגה, נראה מהנהגותיהם בכלל והתיחסותם לאותם נושאים בפרט, כאילו אינם עומדים באותה עמדה שלנו, והדברים כואבים בקרבנו. אבל האמת היא שחכמי ישראל שאחריות הנהגת הכלל על שכמם, מביטים מזווית ראייה כללית ונרחבת הרבה יותר, ולוקחים בחשבון שיקולים נוספים שיש בהם משום רגישות צביון הכלל, ואחריות כלל רבדי הציבור.

ולכן פעמים רבות יראה לנו שלא יחסו חשיבות מספקת לערכים שבולטים בעינינו באותם נושאים, בזמן שהם ודאי רואים חשיבות זו, אבל לנגד עיניהם קיימת אחריות הרבה יותר כבדה ומקיפה שמכרעת את הכף להחלטה אחרת, מתוך חכמת התורה, ניסיון החיים, ורוח ה' המפעמת בקרבם להנחותם הדרך יורו את עמו באהבה וברוב חיבה.

[וזה מלבד שבדרך כלל מבחינה טכנית היכולת לקבל את הנתונים היותר מלאים והיותר

של המומחים בנושאים הנ"ל, (ויוזמת כינוסים אלו הינה ע"מ שיושלים שיתוף הפעולה והתובנה בין התחומים ולקיים את ההלכה הנכונה במציאות המתאימה, כפירוש הגר"א על כל דיין שדן דין 'אמת' ל'אמיתה', ואכמ"ל).

ודא עקא שפעמים לא מעטות נמצינו ממש כמעט נבוכים נוכח העובדה שהדבר אשר כנגדו מתריע פרופסור פלוני מתוך 40 שנות נסיונו עם המסקנות המוכרחות בעיניו לאור עובדות ונתונים יומיומיים, לעומתו בא רעהו וחקרו (פעמים באותו כינוס פעמים בכינוסים שונים) ומכריח מהלך אחר לגמרי על סמך עובדות ונתונים חלקם זהים וחלקם שונים פחות או יותר, ולפעמים השוני בהצגת הנתונים נובע גם הוא מהתפיסה והעמדה השונים. ועיין להגאון הרי"ח הטוב בשו"ת רב פעלים ח"ב (תאו"ח סי' א) אריכות רבה נפלאה ויקרה ביותר בענין משקל מסקנותיהם של חכמי הטבע והמחקר. (וראה עוד בענין שונה כיו"ב בספר היקר עלי שור ח"ב עמ' קמז, שתיאר את דרך החשיבה האידיאולוגית, אשר לא כהשקפה ורעיון, מכוונת היא לשמש 'תכנית מעשית', ובה כל חוג הרוצה להשיג איזו מטרה, דוגל במצע אידיאולוגי המבאר ומנמק למה דווקא מטרה זו היא כה חיונית שצריכים לעשות כל מאמץ כדי להשיגה. ודון מינה ואוקי באתרין).

אולם לא זו בלבד שלא הפסקנו מחמת כן לראות נחיצות בכינוסים ושמיעת ההרצאות והתפיסות השונות, אלא יתירה מזו לענ"ד אני רואה בזה עצמו חשיבות יתירה לדעת את אופי ויכולת ידיעתם והכרח אמיתתם של תחקירים ומסקנות של בעלי מקצוע ומדע על סמך עובדות ונתונים וכדומה, ועי"ז להתייחס מצד אחד בכובד ראש לשיקוליהם וחווות דעתם, ומאידך לדעת לקחת בפרופורציה ובאיזון את גישתם הנחושה ומסקנותיהם הנחרצות, ולמצע ולרפד מכאן ומכאן את רוח הדברים וביצוע המסקנות בחלק המעשי והרגשי, שאת החלק הזה אני רואה כאחריות שלנו הרבנים מורי ההוראות, שאליהם הציבור הפרטי פונה ואל הוראותינו עיניהם נשואות

מדויקים היא בידיהם, לבקש ולדרוש מהגורמים הפנימיים את התמונה בהיקפה, ואת חוות דעתם המקצועית של העוסקים בתחומים ובשטח. כך שמסתמא פעמים רבות נקודת המבט של היחידים לקויה למדי ביחס לידיעה המקיפה והשלימה יותר שיש ביד חכמי העדה שעומדים בהנהגה. ואתה דע לך].

ועל כל פנים למעשה, לדידן אין לנו אלא לילך לאורם, ולהתחקות אחר הנהגתם, וזה גופא מה שהמליץ מרן הראש"ל שליט"א בשו"ת הראש"ל, שלמעשה האם לנהוג בזה חומרא או לא, הנכון הוא לראות מה נוהגים גדולי הדור ולנהוג כמותם, ותו לא מידי.

ובעיקר הנושא של הכרעת גדולי הדור לאור מחקרים וחוו"ד של מומחים בתחום, הנני להעתיק למי שחפץ להוסיף לעצמו תובנה בדבר, ממה שכתבתי בתשובה בפורום זה לשאלה בנושא אחר:

יש לדעת שכנגד כל מצע רעיוני המתייחס למציאות כוללת והיקפית, התלויה באומדנות והשערות המתבססות על עובדות ונתונים מדגמיים ו/או חלקיים, יש בדרך כלל לצידם או כנגדם עוד מצעים רעיוניים נוספים שאומדים ומחשבים ומעריכים ומשערים את התפיסה באופן שונה, לפעמים קיצוני ולפעמים ממוצע, בהתבסס על כל או חלק מאותם עובדות ונתונים עצמם, עם איזה הוספות השייכים לפי המצע הרעיוני שלהם, ולכן מגיעים הם לראיה היקפית שונה מהמצע של קודמם, ולמסקנות שונות פעמים לחלוטין ופעמים במיצוע.

וכמה וכמה פעמים שנפגשנו בכזאת וכזאת בימי עיון נפלאים של רפואה והלכה, עם דוקטורים ופרופסורים נפלאים ומומחים, (לצד רבנים גדולים ופוסקים מובהקים), לשמוע ולראות מקרוב, מפיהם ומפי כתבם, במאמרים בתחקירים ובמצגות, ממצאים ועובדות מערכים ומסקנות, והכל לצד ומתוך נסיון חיים מפעים

ולבם נסמך, אחר שרואים בנו שלוחיו של הקב"ה להורותם הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון.

זאת ועוד לא אסכים לדלג כאן על התועלת הלא פחות משמעותית שמתקבלת בכינוסים והזדמנויות מעין אלו, וזאת מה שרואים אנו עין בעין את חכמת הבורא המצטיירת בדעותיהם השונות והמגוונות של המומחים (האכפתיים והכנים) בגוונים סגיאין, באופן פלאי, עד שאצל אלו המומחים הישרים בלבותם, לא זו בלבד שאין דבריהם הבל וסרק, (על אף חילוקי דעותיהם בקיצוניות ודו קוטביות לפעמים), אלא דברי כולם יחדיו ביסודם מביאים ומקרבים בסופו של דבר אל היקף הראיה הנדרש כלפי היצירה השלימה והמגוונת של יוצר הכל.

אלא שכל אחד מצליח מנקודת מבטו ועמדת ראייתו להבחין ביסודו של גוון אחד או יותר מכלל התפיסה, ולכן בטעות שולל את האופנים הנוספים, וכן ממילא לא מאוזן אצלו די הצורך התפיסה בה הוא אוהז את המציאות לפי נקודת מבטו, ובהכרח מבלי משים מחליט פרטים שונים או מלטש עניינים שהם צדדיים בעיניו, בבחינת יישור הידורים או עיגול פינות, מתוך הבנה שסוף סוף מה שחשוב הוא שאינו פוגע בעיקר המכוון, לפי עמדתו ונקודת מבטו כמובן, (וזהו סבור הפכו, לפי נקודת מבטו). אבל יסוד דברי שני הצדדים, כאשר באו ביושר לבם, כפי שהאלקים עשאו, בודאי הרבה מן האמת יש בהם, שנבראו בדמות יוצרם, להבין ולהשכיל (רש"י בראשית א, כו), ונקודת היסוד אמת היא, ואלו ואלו מיסוד דעת קונם. ובהסתכל על מכלול התפיסות והגוונים, מתקבלת התפיסה הכוללת, ומעל הכל האיזון הרצוי כלפי התפיסה, ובעיקר המסקנות המתבקשות. וזאת בתנאי כפול של סייעתא דשמיא הנדרשת הן עבור המומחה הנ"ל שמחפש יושר דברי אמת, והן למורה שאווה נפשו לזכות הרבים ומשתדל להבחין בראיה כוללת את התפיסה הכוללת ואת המסקנות המתבקשות.

ובזה אנו רואים בעליל סוד ה' שגילה רוחם של רבותינו הקדושים בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ט ה"א), "כשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה", ובתלמוד בבלי (סנהדרין לח.) בטעם שנברא האדם יחידי מבואר, להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה לזה, אבל הקב"ה טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו, שנאמר תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש וכו', תניא היה רבי מאיר אומר, בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו, בקול במראה ובדעת. ע"כ.

לך נא ראה דברים נפלאים שביאר הגאון בעל שפת אמת (פר' קרח) וז"ל: במשנה כל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים זו מחלוקת שמאי והלל, ושאינה לשם שמים מחלוקת קרח וכו', וכן הוא בזוה"ק, דפליג על שבת שנק' שלום ואחיד במחלוקת ע"ש. כי בודאי יש מקום לחילוקי דיעות שנמצא בבנ"י, כמ"ש כשם שאין פרצופיהם שוה כך אין דיעותיהם שוות. והענין עפ"י מ"ש אא"ז מו"ר ז"ל, על המשנה אם אין אני לי מי לי, כי כל אדם נברא לתקן דבר מיוחד שאין אחר יכול לתקן, וכן בכל זמן וזמן מיוחד תיקון אחר. עכ"ז כשאני לעצמי, מה אני, שצריך כל אחד לבטל חלק פרטי שלו אל הכלל, ע"כ. דפח"ח. וענין זה נוהג בעולם, שנה, נפש: כי בששת ימי בראשית נברא בכל יום ענין מיוחד, לא ראי זה כראי זה. אך השבת הוא הכולל כל הימים, והוא כלי מחזיק ברכה ע"י שיש בו האחדות, לכן הוא קיום כל הימים, כדאיתא, באת שבת באת מנוחה, ונגמרה המלאכה, כי אם אין שלום אין כלום. וכמו כן בנפשות, כל נפש יש בו ענין מיוחד, ובנ"י הם הכלל. אעפ"כ בבנ"י עצמם יש ג"כ צדיק הכולל כל הפרטים, כדאיתא שיהי' יודע להלוך נגד רוחו של כל אחד. וכמו כן בעולם, ציון מכלל יופי, שיש בכל מקום ענין ויופי

ולכן הכלל אצל החכמים מנחילי התורה ומעתיקי השמועה, שאליהם עיני הציבור נשואות, הוא להשתדל לעמוד על הרוח הכוללת של הנושא, ע"י בירור מקיף וכולל, ומעט ממוקד לפי ראות עיניהם במה שחשים צורך להתמקד אם בכלל, ואז לתלות עיניהם בקב"ה ולהודיע את העם את הדרך אשר נראה בעיני רוחם, כפי הרוח אשר נחה עליהם מאת ה' מן השמים, רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'. ע"כ.

מיוחד, וארץ ישראל וביהמ"ק הי' בו שורש כל מיני יופי של כל המקומות. והנה כן עשה השי"ת שיהי' מקודם ששת ימי המעשה, ואח"כ יהי' חיבור אחד מכולם. וכמו כן הגם כי המחלוקת צריך להיות, שכל אחד יאמר דעתו, אבל הכל כדי שיהיה אח"כ אחדות אחד. כדכתי' והב בסופה, אהבה בסופה, זה הוא מלחמת ה' לש"ש, ומתחיל בפירוד ומסיים בחבורה, ואז מתקיים, כמ"ש עושה שלום במרומיו. עכל"ק.

סימן רפו

(שו"ע אורח חיים סימן ע"ט)

מרחיקים מהם כמו מצואת אדם. ואם לאו, דינם כדין צואת שאר בהמה חיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם אם אין בהם ריח רע, ואם יש בהם ריח רע דינם כצואת אדם. ושם (סעיף ז) כתב צואת תרנגולים ההולכים בבית, דינה כצואת בהמה חיה ועוף. אבל הלול שלהם יש בו סרחון ודינו כצואת אדם.

ובמשנה ברורה (שם ס"ק כח) הסביר שהלול מפני שרבה בו צואה יש בו סירחון והוא מאוס, על כן דינו כצואת אדם.

ובכף החיים (שם אות כז) כתב בשם הכסף משנה (פרק ג' דקריאת שמע דין ר') והביאו מגן אברהם (ס"ק י"א) (ומה שמצויין במגן אברהם על סעיף הקודם טעות סופר הוא וכמו שכתב המחצית השקל) והאליה רבה (אות י"ד) ופרי מגדים (אשל אברהם אות י"ב) שההגדרה של ריח רע הוא כל שדרך בני אדם להצטער מאותו הריח.

ועוד כתב בכף החיים (שם אות כח) שמשמע שצריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח, וכן פירשו מרן ז"ל בבית יוסף והב"ח דברי הטור. מיהו מהר"ח ז"ל חלק על מרן ז"ל ופירש דברי הטור דאין צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח רק עד מקום שיכלה הריח

שאלה:

נשאלתי ממתפללים במנין חצרות וזה יחסית קרוב ללול תרנגולות. יש כמה שכשהם מורידים את המסיכה הם מריחים ריח חלש של הלול, ויש כאלה שלא מריחים. חשוב לציין שגם אלו שמריחים ריח זה רק כשהם לוקחים אויר ע"מ לדעת אם יש ריח וגם אז הריח מגיע ביחד עם הרוח. 1. האם מותר לקרוא ק"ש ליד ריח חלש של לול. 2. האם בדיעבד יוצאים ידי חובת. 3. האם יש הבדל בין האנשים.

תשובה:

באזור שיש בו ריח שמגיע מלול של תרנגולים, אין להתפלל שם ולומר שם ד"ת, ויש להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה הריח, כלומר שלא ירגישו בריח כלל, ואם קראו שם קריאת שמע יש לחזור על קריאת שמע במקום שאין להסתפק בו משום ריח רע, וגם אדם שאינו מריח או שעומה מסכה אין לו להתפלל ולקרא שם קריאת שמע.

א. הנה מרן השולחן ערוך (סימן עט סעיף ד) כתב צואת כלב וחזיר, אם נתן בהם עורות,

יעו"ש, והביאו חידושי הגהות בבית יוסף (אות א'), וכן כתב המגן אברהם (ס"ק י"ג), והביאו אליה רבה (שם), וכן כתב רבינו זלמן (אות ח'), חסד לאלפים (אות ד').

אמנם מדברי הלחם חמודות (פרק מי שמתו אות קמ"ב) והפרישה (אות ט') שהביאו דברי מרן ז"ל ולא חלקו עליו משמע שמסכימים לדבריו, וכן כתב העולת תמיד (אות ח'), סולת כלולה במקור חכמה (אות א') וכן המאמר מרדכי (אות ו') הקשה על דברי המגן אברהם וכתב דברי מרן ז"ל ברורים ונכונים ומוכרחים ומינה לא תזוז יעו"ש.

ומה שכתב הבאר היטב (ס"ק י"א) לא דק דהא לדעת השולחן ערוך צריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח אלא רק המגן אברהם הוא דפליג כנזכר, וכן כתב המאמר מרדכי (שם). ע"כ.

ונראה דגם בריח קל של לול של תרנגולים דרך הבריות להצטער ממנו, ואם מריח ממנו אפילו ע"י שצריך להוריד המסכה ושואף אויר, בודאי לא הרחיק ממקום שכלה הריח ארבע אמות שהרי עדיין מריח ממנו, ואפילו אם יש לו ספק אם יש שם ריח אין לו לקרוא שם במקום שראוי להסתפק בו וכדלקמן.

ב. ובשולחן ערוך (סימן עו סעיף ז) כתב ספק אם צואה בבית, מותר לקרות, דחזקת בית שאין בה צואה. ספק אם צואה באשפה, אסור, משום דחזקת אשפה שיש בה צואה.

ובפסקי תשובות (שם אות י) כתב ובזמננו אין לנו מקום שחזקתו שיש בו צואה אלא חדרי אשפה, בתי חולים ומקומות סיעודיים אשר מצוי שם עביטי צואה ומי רגליים, רפתות ולולים ושאר מקומות שמצויים בעלי חיים אשר הטינוף דשם או צואתם אוסרת באמירת דברי קדושה, או שהיה האדם במקומות אלו אשר צואה מתגוללת שם, ומצוי שיטנפו נעליו ובגדיו, בכל אלו חייב לבדוק בגדיו וסביבו אם אין שם צואה.

ומרן כתב (שם סעיף ח) קרא במקום שראוי להסתפק בצואה, ומצאה אח"כ, צריך לחזור ולקרות. אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו, אין צריך לחזור ולקרות. ומי רגלים, אפילו מצאן במקום שראוי להסתפק, אין צריך לחזור ולקרות.

וכתב המגן אברהם (שם ס"ק יב) דזבח רשעים תועבה דהוה ליה לבדוק המקום. ע"כ.

ולפי זה אם באיזור יש לול תרנגולים, הוא מקום שראוי להסתפק בו אם יש בו ריח רע, ולא יצא ידי חובה אם התברר אח"כ שיש ריח רע מלול התרנגולים.

ובביאור הלכה (שם ד"ה צריך לחזור) כתב שבפמ"ג (בסי' ע"ט במ"ז) ובנשמת אדם מסתפקים אם הוא מדאורייתא או דרבנן, ולבסוף דבריהם מצדדים שהוא רק מדרבנן, דמדאורייתא בדיעבד יצא בזה. ואעפ"כ לכו"ע אם הוא במקום המטונף אף שאי אפשר לו לצאת משם [כגון שהוא חבוש בבית האסורין וכיוצא בזה] לכתחילה מוטב לו שלא יתפלל כלל דעובר בזה על איסור דאורייתא. ע"כ. ויש לומר שהוא הדין לנדון דידן כלול של תרנגולים.

ג. ולא יועיל להניח מסכה על האף וכמו שכתב מרן (סימן פה סעיף א) לא ילך אדם במבואות המטונפות ויניח ידו על פיו ויקרא ק"ש. ואפילו אם היה קורא ובא, צריך להפסיק כשיגיע למבוי המטונף, וכשיצא משם, אפילו שהיה כדי לגמור את כולה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. והרמ"א כתב וי"א שחזור לראש, וכן עיקר. ע"כ.

וממלא נלמד מכאן, שאין הבדל בין האנשים וגם אדם שאינו מריח, אין לו היתר לקרוא ק"ש ולומר ד"ת במקום שיש בו ריח רע, לפי שמצד המקום לא ראוי לומר בו ד"ת.

ובעטרת צבי (שם ס"ק ב) כתב ואם לא פסק עליו נאמר הכתוב [יחזקאל כ, כה] וגם אני נתתי להם

חקים ומשפטים אשר לא טובים לא יחיו בהם, טובים ולא יחיה בהם, אבל אם פסק עליו נאמר כלומר הואיל דעשה הדבר בעבירה א"כ אינם [דברים לב, מז] ובדבר הזה תאריכו ימים. ע"כ.

סימן רפז

(שו"ע אורח חיים סימן רס"ג)

שאלה:

נשאלתי בזוג שבא להתארח אצל הוריו, מה עדיף? האם להדליק נרות שבת בחדר אוכל, אבל הבת תפסיד את הברכה שהרי אין מברכים על תוספת אורה, או שתדליק בחדר שינה על אור החשמל ותרוויח את הברכה, שלדעת מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל רשאית לברך על אור החשמל? [ולהדליק בחדר, חוששים מפני הסכנה, בפרט שיש שם תינוק].

(וראיתי שמרן זצ"ל כתב על בית מלון שעדיף שידליקו בחדר בחדרם על אור החשמל ולא בחדר אוכל, אבל אין מזה ראייה כ"כ, כיון שהנשים שם היו מברכות על תוספת אורה, ולא רצה שיברכו ברכה לבטלה, על כן הורה להן לברך בחדר שינה ע"מ להצילם מאיסור ברכה לבטלה). עוד רציתי לדעת בכל מקרה שאשה מברכת על אור החשמל, האם רשאית לכבות את האור מיד לאחר מכן, הרי בודאי שהאור מפריע לישן כך בלילה. ומאידך, מצינו לגבי

הדלקה בנרות, שצריך שיהיו הנרות בשיעור שידלקו עד עת השינה, כדי שיוכלו ליהנות לאורם, א"כ כיצד תעשה כן בהדלקה על אור החשמל?

תשובה:

הנרות שמדליקים לכבוד שבת צריכים ליהנות מהם לאחר כניסת שבת (ומטעם זה מברכים להדליק נר של שבת שנועד ליהנות ממנו, בשונה מנר חנוכה שמברכים להדליק נר חנוכה שאין לנו רשות להשתמש בו), לכן אין להדליק בשביל הברכה ולכבות לאחר הדלקה, ולכן אם יש אפשרות לברך על מנורת תקע קטנה בחדר ללא שתפריע לשינה, או שיוכלו להניח עליה בגד, כדי להסתיר אורה באופן בטיחותי וכיו"ב, נכון לברך בחדר באופן זה, ואם אין אפשרות, תשמע הברכה מבעלת הבית ותכוון לצאת בזה ידי חובה, ונחשב כאלו הדליקה בברכה דשומע כעונה, ועושה כהלכה לדידן הספרדים שלא מברכת על תוספת אורה.

סימן רפח

(שו"ע אורח חיים סימן שכ"ח)

שאלה:

נשאלתי לברר בדעת מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל האם יש מקום להקל בדיון משחה שהיא נבלעת בגוף גם שלא במקום חולי. הנה המעיין היטב יראה שלא התיר מרן זצ"ל אלא בתינוק או בחולה שאין בו סכנה, ולשם דוגמא ע"י בחזו"ע (שבת ג' עמ' שפז) שכך נראה מדבריו.

וזה נפק"מ גדולה למעשה, היות ומתקרבים אנו לחורף, וצריכים פעמים רבות למרוח קרם ידיים למנוע יובש וחתכים מהידיים, או שפתון לשפתיים, דלפי הדברים הנ"ל אסור.

ובכל אופן גם אני נימא דכן דעת מרן זצ"ל, צריך להבין מה הסברא בזה, הרי סו"ס יש כאן את ההיתר של המגן אברהם (סי' שטז ס"ק כ"ד)

שכל שממרח את המשחה עד שכולה נימסת ונבלעת בגוף החולה לא מיקרי ממרח. ובאמת הרבה פוסקים כתבו להקל מטעם זה, גם שלא במקום חולי (מהרש"ם, ציץ אליעזר, הגרש"ז אויערבך ועוד).

תשובה:

יש להתיר למרוח משחה לחולה שאין בו סכנה באופן שמבליע את המשחה בגוף, והמיקל להבליע המשחה בגוף גם שלא במקום חולי יש לו על מי שיסמוך, ודוקא שעושה כן לרענון ולא משום רפואה, אלא אם כן התחיל במירוח לפני השבת ויבא לידי צער אם לא ימרח באופן הנ"ל בשבת.

בשו"ת יביע אומר (חלק ד אורח חיים סימן כח סוף אות יג) כתב שבעלמא יש להקל ע"פ דברי המג"א (סי' שטז ס"ק כ"ד) גם שלא במקום חולי. וקושיית הא"ר (סימן שטז ס"ק לה) מהראשונים לק"מ, ואין סתירה מדברי רש"י והר"ן והטור לדברי המג"א, שמש"כ שהוא מירוח הוא לשון מושאל, ואינו אלא משום אשווי גומות. ויתד היא שלא תמוט. עי"ש. אולם מה שלכתחילה כתב בחזו"ע שההיתר הוא בחולה שאין בו סכנה דוקא, כמו שנראה בחזו"ע (ח"ג עמוד שפד, וח"ה עמוד קלד), נראה לפי שיש פוסקים שהבינו שדעת רש"י (קכא ע"ב ד"ה דורסו) ור"ן וטור דעתם דהוי מירוח, כמו שכתב האליה רבה (סימן שטז ס"ק לה), וכ"כ בדעת תורה (שם סעיף כו), וכ"נ משמירת שבת כהלכתה

(פרק לג ס"ק סד), ועוד שדעת החזו"א (אורח חיים סימן נב אות טז) והגר"ש אלישיב זצ"ל (הובא בשש"כ שם) במריחת משחה שיש לשפוך מן השפופרת ללא מריחה כלל, וכן פסק באור לציון חלק ב' (עמוד קנו סי' ד'), שאין למרוח לתינוק או לחולה משחה בשבת, ובמקום שיש צער לתינוק או לחולה, יתן את המשחה במקום הצריך בלי מריחה. ועוד יש מקום לחוש שאם נתיר למרוח משחה באופן שמבליע בגוף גם לבריא, יבואו להקל גם במשחה עבה ששייך בה משום מירוח, מ"מ הסומך להקל בזה גם שלא במקום חולי יש לו על מי לסמוך, וכנ"ל, וכ"כ בילקוט יוסף (סימן ש"ג ס"י), אלא שלכתחילה יש להתיר רק בחולה שאין בו סכנה, וכ"כ בילקוט יוסף שבת ד (סימן שכז סעיף א) וז"ל: יש אומרים שמעיקר הדין מותר לסוך תינוק במשחה בשבת, באופן שהמשחה תבלע בגופו, ואין לחוש בתינוק לא משום איסור ממרח, ולא משום רפואה בשבת. ויש חולקים. ולמעשה עדיף שיתן את המישחה על מקום הצריך, ויתמרח מאליו. והמיקל למרוח משחה לתינוק או לחולה וכל מטרתו שהמשחה תיבלע בגופו, יש לו על מה לסמוך. ע"כ.

ומש"כ שיש להתיר משום רפואה אם התחיל במירוח לפני השבת ויבא לידי צער אם לא ימרח באופן הנ"ל בשבת, הוא ע"פ המבואר בילקוט יוסף (סימן שכח סעיף מט) בשם הגאון רבי שלמה קלוגר בספר החיים (סימן שכ"ח פ"ו) ובשו"ע (סימן שכח סעיף כה) עי"ש.

מפתחות

סימן רפה

בלבשת פתיל תכלת יש צד של ח"ו מוציא לעז על גדולי הדור שראו זאת ולא שינו בלבושם, כולל הגדולים שעמנו שאנו הולכים לאורם ובראשם מרן הראש"ל שליט"א, ממילא אין כאן הו"א לחפש לקבל שכר, אם יש צד ח"ו של מוציא לעז על הגדולים. ובדרך הנכונה בפסיקה הלכתית בדברים שנתחדשו.

סימן רפו

באיזור שיש בו ריח שמגיע מלול של תרנגולים, אין להתפלל שם ולומר שם ד"ת, ויש להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה הריח, כלומר שלא ירגישו בריח כלל, ואם קראו שם קריאת שמע יש לחזור על קריאת שמע במקום שאין להסתפק בו משום ריח רע, וגם אדם שאינו מריח או שעומה מסכה אין לו להתפלל ולקרא שם קריאת שמע.

סימן רפז

הנרות שמדליקים לכבוד שבת צריכים ליהנות מהם לאחר כניסת שבת (ומטעם זה מברכים להדליק נר של שבת שנועד ליהנות ממנו, בשונה מנר חנוכה שמברכים להדליק נר חנוכה שאין לנו רשות להשתמש בו), לכן אין להדליק בשביל הברכה ולכבות לאחר הדלקה, ולכן אם יש אפשרות לברך על מנורת תקע קמנה בחדר ללא שתפריע לשינה, או שיוכלו להניח עליה בנר, כדי להסתיר אורה באופן בטיחותי וכיו"ב, נכון לברך בחדר באופן זה, ואם אין אפשרות, תשמע הברכה מבעלת הבית ותכוון לצאת בזה ידי חובה, ונחשב כאלו הדליקה בברכה דשומע כעונה, ועושה כהלכה לדידן הספרדים שלא מברכת על תוספת אורה.

סימן רפח

יש להתיר למרוח משחה לחולה שאין בו סכנה באופן שמבליע את המשחה בגוף, והמיקל להבליע המשחה בגוף גם שלא במקום חולי יש לו על מי שיסמוך, ודוקא שעושה כן לרענון ולא משום רפואה, אלא אם כן התחיל במירוח לפני השבת ויבא לידי צער אם לא ימרח באופן הנ"ל בשבת.

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

